

16.12.2025

SUPO 1095/01.04.01.02/2025

Oikeusministeriö

Lausuntopyyntö VN/21297/2023 21.11.2025

Suojelupoliisin lausunto työryhmämietinnöstä koskien pakkokeinolain muutostarpeiden arviointia

1 Yleistä

Oikeusministeriö on pyytänyt muun muassa suojelupoliisilta lausuntoa työryhmämietinnöstä, joka koskee pakkokeinolain muutostarpeiden arvioinnin 1. vaihetta.

Hallituksen esityksen muotoon kirjoitetussa työryhmämietinnössä ehdotetaan muutoksia pakkokeinolain (806/2011; PKL) 2 luvun vangitsemisen edellytyksiin ja 10 luvun salaisiin pakkokeinoin, mukaan lukien ylimääräisen tiedon käytön laajentaminen. Suojelupoliisin toimialan kannalta keskeisimmät muutosehdotukset koskevat salaisia pakkokeinoja ja kahta uudenlaista salaista pakkokeinoa: salaiset etsinnät ja osallistuva tietolähde.

Salaisia pakkokeinoja koskevien muutosehdotusten tavoitteena on mahdollistaa nykyistä laajempien salaisten pakkokeinojen käyttö vakavien rikosten selvittämiseksi.

Vaikka suojelupoliisi ei ole esitutkintaviranomainen, eikä siten sovellla rikosten selvittämisessä sovellettavaa pakkokeinolakia, suojelupoliisi katsoo yleisesti, että työryhmämietinnössä esitetyt tavoitteet ovat perusteltuja ja ehdotettu sääntely edistäisi osaltaan myös kansallista turvallisuutta.

Näin ollen suojelupoliisi kannattaa työryhmämietinnön säännösehdotuksia ja pitää erityisesti salaisen etsinnän ja osallistuvan tietolähteen käytön mahdollistavaa sääntelyä erittäin tärkeinä. Lisäksi suojelupoliisi haluaa korostaa, että vastaava sääntely olisi välttämätön myös vakavien rikosten estämiseksi ja vastaavat muutokset tulisi toteuttaa myöhemmin soveltuvin osin poliisilakiin.

2 Yksityiskohtaiset huomiot

2.1 Työryhmämietinnössä kuvattu yhteensovittamistarve

Oikeusministeriö on lausuntopyynnössään erikseen pyytänyt, että lausunnoissa kiinnitettäisiin erityistä huomiota työryhmämietinnön jaksoissa 2.3.2.5 ja 5.1.5 käsiteltyyn sääntelyn yhteensovittamistarpeeseen ja tehtyyn arvioon, jonka mukaan tarkempi arviointi ja yhteensovittaminen on asianmukaista tehdä hallituksen esityksen jatkovalmistelussa.

Edellä viitattujen jaksojen perusteella kyse on siitä, että perusvalmistelun aikana pakkokeinolaissa, rikostorjunnasta Tullissa annetussa laissa ja rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa on havaittu sellaisia eroja ja epäjohtonmukaisuuksia, jotka työryhmämietinnön mukaan vaatisivat sääntelyä selkeyttäviä teknisiä muutoksia. Muutostarve oli ilmennyt perusvalmistelun loppuvaiheessa, mikä takia muutostarpeiden tarkempaa arviointia ei ole vielä voitu tehdä.

Suojelupoliisi toteaa, että se ei sovelle kyseisiä lakeja, eikä sillä ole näiltä osin lausuttavaa.

2.2 Suojelupoliisi PTR-viranomaisena

Työryhmämietinnössä käytetään vaihtelevasti käsitteitä "PTR-viranomainen" ja "esitutkintaviranomainen" lähinnä toistensa synonyymeinä (ks. erit. työryhmämietintö, s. 37). Ratkaisu ei ole suojelupoliisin näkemyksen mukaan kaikista selkein, koska suojelupoliisi voidaan lukea PTR-viranomaiseksi,¹ mutta suojelupoliisi ei kuitenkaan ole esitutkintaviranomainen. Koska PTR-viranomaisen käsitettä käytetään läpi työryhmämietinnön toistuvasti ja itsenäisesti, lukija voi ymmärtää tietyn yksittäisen lausuman koskevan myös suojelupoliisia, mitä ei ole kuitenkaan ilmeisesti tarkoitettu.

Suojelupoliisin näkemyksen mukaan selkeintä olisi puhua johdonmukaisesti pelkästään esitutkintaviranomaisista, jos/kun tarkoituksena ei ole viitata suojelupoliisiin.

2.3 Salainen etsintä ja salainen paikanetsintä (PKL 10 luvun uudet 26 a–26 j §)

Etsintävaltuutettu ja etäyhteys (uusi 26 c § 2 momentti)

Salaista erityistä etsintää ja etsintävaltuutettua koskevassa säännösluonnoksessa mahdollistettaisiin etsintävaltuutetulle etsinnän seuraaminen "etäyhteydellä videoneuvottelua tai muuta soveltuvaa teknistä tiedonvälitystapaa käyttäen". Vastaavaa mahdollisuutta ei ole voimassa olevassa erityistä kotietsintää ja etsintävaltuutettua koskevassa säännöksessä (PKL 8 luku 9 §).

Säännösluonnoksessa tai sen perusteluissa (työryhmämietintö, s. 153) ei käsitellä sitä, miten etäyhteyden tietosuojasta ja tietoturvasta olisi tarkoitus varmistua. Suojelupoliisin arvion mukaan kysymys on merkityksellinen, koska perusteet tällaisesta etsinnästä sääntämiselle ja sen käyttämiselle liittyvät oletukseen siitä, että etsintä kohdistuu poikkeuksellisen sensitiiviseen tietoon. Lisäksi kysymys olisi salaisesta pakkokeinosta, jolloin itse toimenpiteeseenkin kohdistuu tavanomaista etsintää merkittävämpi salassapitointressi.

Suojelupoliisi pitää perusteltuna, että vähintäänkin säännöskohtaisia perusteluja tarkennettaisiin jatkovalmistelussa edellä mainituilta osin.

¹ Esimerkiksi suojelupoliisi on poliisihallintoon (sensu largo) kuuluva valtakunnallinen poliisiyksikkö (laki poliisin hallinnosta 1.3 §) ja suojelupoliisin päällikkö on valtakunnallisen PTR-johtoryhmän jäsen (asetus poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta 1 §).

Salaisen etsinnän tallentaminen teknisellä laitteella ja pöytäkirja (uusi 26 j §)

Säännösluonnoksen mukaan salainen kotietsintä, salainen erityinen kotietsintä ja salainen paikanetsintä on ”kokonaisuudessaan” tallennettava teknisellä laitteella (26 j § 1 momentti). Perusteluiden mukaan salaisen etsinnän tallennusvelvollisuus alkaisi etsittävään tilaan pääsystä ja kestäisi poistumiseen saakka. Velvollisuus koskisi kaikkia etsintään osallistuvia, lukuun ottamatta etsintävaltuutettua. Edelleen perusteluissa todetaan, että salassa pidettäviä tutkintakeinoja ei tulisi paljastaa, mutta niiden salaaminen ei saisi haitata tarpeettomasti tallentamisvelvollisuutta. Teknisen laitteen tulisi aina tallentaa videokuvaa ja tarpeen vaatiessa myös ääntä.

Tallentamisvelvollisuudella pyrittäisiin varmistamaan etsinnän asianmukaisuuden jälkikäteinen arviointi. (työryhmämietintö, s. 159 ja 64–65)

Ensinnäkin suojelupoliisi toteaa, että sanamuodonmukaisen (lähes) täysimääräisen tallentamisvelvollisuuden toteuttaminen vaatisi kaikkien etsintää osallistuvien jatkuvaa kuvaamista koko etsinnän ajan. Tämä taas edellyttäisi osallistujien kuvaamista ristiin ja/tai erityisesti kyseiseen tarkoitukseen soveltuvia kameroita (ns. 360-kamerat). Käytettävissä olevat välineet, työskentelytila ja etsinnän varsinaisen tarkoituksen varmistaminen tyypillisesti rajatussa aikaikkunassa voisivat suojelupoliisin arvion mukaan tehdä kuvaamisesta erittäin haastavaa ja tietyissä tapauksissa jopa taktisesti tai teknisesti mahdotonta, jos samalla pitäisi estää salassapitovelvollisuuden piiriin kuuluvien menetelmien paljastuminen ja etsintävaltuutetun kuvaaminen.

Kun huomioidaan ehdotettu tallenteen säilyttämisvelvollisuus ja asianosaisen tarkastusoikeus (26 j § 3 momentti), suojelupoliisin haluaa lisäksi kiinnittää huomiota syntyvien videotiedostojen isoon kokoon ja tarvittavaan tallennus- ja tiedonsiirtokapasiteettiin (ml. varmuuskopiointi). Työryhmämietinnön vaikutusarvioinneissa tästä johtuvia resurssitarpeita on arvioitu pääasiassa seuraavasti: ”Myös esityksessä ehdotettu etsinnän laaja tietotekninen tallentamisvelvollisuus edellyttäneet tietoteknistä panostusta edellyttäen näin myös jossain määrin resursseja.” (työryhmämietintö, s. 104) Kun mainittua arviota luetaan yhdessä talousarvioesitystä koskevan kohdan kanssa (s. 173–174), syntyy käsitys, ettei tallennusvelvollisuus ja tarvittavat tekniset laitteet aiheuttaisi sanottavia lisäkustannuksia. Suojelupoliisin arvion mukaan tosiasialliset resurssitarpeet voivat olla huomattavasti tätä arviota suuremmat, jos tallentamisvelvollisuus on ehdotetulla tavalla (lähes) täysimääräinen ja kuvaaminen joudutaan toteuttamaan riittävän korkealla laadulla useilla erityiskameroilla (esim. ns. 360-kamerat).

Näin ollen suojelupoliisi pitää perusteltuna, että säännöksen sanamuodosta ilmeni suoraan ja täsmällisesti tallentamisvelvollisuuden laajuus ja mahdolliset poikkeukset. Velvollisuuden laajuus tulisi olla tarkoituksenmukainen ja mahdollinen toteuttaa sanamuodon mukaisessa laajuudessa kaikissa tyypillisissä tilanteissa ja käytettävissä olevilla resursseilla. Ehdotetun laajan tallentamisvelvollisuuden tarkoituksenmukaisuutta ja toteuttamiskelpoisuutta ei ole suojelupoliisin arvion mukaan vakuuttavasti perusteltu. Perusteluissa ei ole esimerkiksi huomioitu keinojen (kotietsintä, erityinen kotietsintä ja paikanetsintä) toisistaan poikkeavaa luonnetta (ks. työryhmämietintö, s. 159, 184 ja 64–65).

Muita yksittäisiä huomioita

Suojelupoliisi pitää perusteltuna, että jatkovalmistelussa arvioitaisiin tarvetta sille, että asiantuntija (esim. tulkki tai tietotekninen asiantuntija) saisi osallistua 26 a, 26 b ja 26 f §:ssä tarkoitettuun etsintään. Tarve sääntelylle voisi olla soveltuvin osin sama kuin voimassa olevassa PKL 10 luvun 54 §:ssä, joka ei kuitenkaan sovellu sanamuodon mukaan tulkittuna etsintätyyppeihin tiedonhankintatilanteisiin.

Salaisia etsintöjä koskeva ehdotettu sääntely olisi toiminnallisesti samankaltainen voimassa olevan poliisilain 5 a luvun 26 §:n paikkatiedustelun kanssa. Paikkatiedustelua koskevan luvan/päätöksen voimassaolon enimmäisajaksi on säädetty yksi kuukausi (poliisilaki 5 a:27.4). Työryhmämietinnössä ehdotetaan samaa voimassaoloaika myös salaista etsintää koskevalle luvulle (uusi 26 g § 3 momentti). Suojelupoliisin kokemusten mukaan kuukauden voimassaoloaika ei ole välttämättä riittävä, kun huomioidaan toimenpiteen valmisteluun tarvittava aika ja se, että toimenpide edellyttää tietyntilaisten erityisten olosuhteiden käsilläoloa, eikä viranomaisen voi yleensä vaikuttaa tällaisten olosuhteiden syntymiseen. Suojelupoliisin arvion mukaan kolme kuukautta olisi toiminnallisesti perustellumpi voimassaoloaika.

Haltuunottamisen ja jäljentämisen edellytyksiä koskevan säännösluonnoksen (26 h §) perusteluissa olisi suojelupoliisin käsityksen mukaan perusteltua arvioida tarkemmin ns. osanäytteen ottamista sekä tilannetta, jossa näyte otetaan viranomaisen haltuun väliaikaisesti tilan ulkopuolella suoritettavaa tutkimusta varten ja palautetaan sen jälkeen etsinnän kohteena olleeseen tilaan.

Haltuunottamisesta ja jäljentämisestä salaisen kotietsinnän aikana voisi päättää vain salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutettu pidättämiseen oikeutettu virkamies (26 i §). Suojelupoliisin käsityksen mukaan yksilöity perusteltu tarve haltuunottamiselle tai jäljentämiselle ilmenee tyypillisesti vasta etsinnän aikana. Tietyissä tapauksissa on mahdollista, ettei mainittua virkamiestä pystytä välittömästi tavoittamaan esimerkiksi viestiyhteyksien toimimattomuuden takia. Näin ollen suojelupoliisi pitää perusteltuna, että jatkovalmistelussa arvioitaisiin mahdollisuuksia säätää poikkeukseksi tarkoitettu kiireellisestä päätösmenettelystä, jossa päätöksen voisi tehdä laissa säädettyjen edellytysten täytyessä etsintää suorittava muu poliisimies. Sääntelytekniistä mallia voisi ottaa poliisilain 5 a luvun 33 §:n 2 momentista.

Apulaispäälikkö

Jonna Turunen

Ylitarkastaja

Sami Nevalainen

Apulaispäälikkö

Jonna Turunen

Ylitarkastaja

Sami Nevalainen

Asiakirja (ID 72526) on sähköisesti allekirjoitettu Suojelupoliisin
asiankäsittelyjärjestelmässä 17.12.2025 12.27.17. Allekirjoituksen
oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.